
ชื่อ – สกุล นางสมพร อุบลพันธ์ ชื่อเล่น
ว.ด.ป เกิด ๑๗ธันวาคม ๒๕๐๖ เพศ หญิง อายุ ๕๔ ปี
จบการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๔
ที่อยู่ปัจจุบัน ๒๖๐ หมู่ที่ ๑๐ บ้านดงหมู ตำบลท่าค้อ อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม
ชื่อบิดา นายเสงี่ยม ชื่อมารดา นางสุกัน
ปัจจุบันประกอบอาชีพ ค้าขาย ฟาร์มเห็ด
มีความสามารถด้าน ปลุกเห็ด

() อาหารและโภชนาการ () ศาสนาและพิธีกรรม
() v) เกษตรกรรมและการทำมาหากิน () ภาษาและวรรณกรรม
() ศิลปหัตถกรรมและสิ่งทอ () ศิลปะการแสดงดนตรี
() ประวัติศาสตร์และโบราณคดี () กีฬาและการละเล่นพื้นบ้าน
() การแพทย์แผนไทยและสมุนไพร

ขั้นตอนที่ ๑ การเตรียมโรงเรียนสำหรับเพาะเห็ดนางฟ้า

๑. การเตรียมโรงเรือนสำหรับเพาะเห็ดนางฟ้า

สำหรับโรงเรือนเพาะเห็ดนางฟ้า นั้นควรมีขนาด ๒ x ๑๕ x ๒ (กว้าง x ยาว x สูง) เมตร ซึ่งจะวางก้อนเชื้อเห็ดนางรม และเห็ดนางฟ้าได้ประมาณ ๔,๐๐๐ ก้อน โรงเรือนควรเป็นแบบที่สร้างง่าย ลงทุนน้อย และวัสดุที่จะนำมาสร้างเป็นโรงเรือนนั้นจะต้องหาวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น เป็นวัสดุที่มาจากธรรมชาติ เช่น ฟาง, หญ้าแฝก, ไม้ไผ่ เป็นต้น สำหรับการสร้างโรงเรือนให้เหมาะสมนั้นควรสร้างในที่เย็นชื้นและสะอาด ปราศจากศัตรูของเห็ดที่จะเข้ามารบกวน หลังคามุงจากหรือแฝก แล้วคลุมทับด้วยสแลนอีก ๑ ชั้น การคลุมหลังคาขึ้นอยู่กับชนิดของเห็ดด้วย เพื่อป้องกันลม ลมแรง ลมค่อย ลมหนาว ลมแห้งแล้ง สภาพลม สภาพอากาศ มีผลกระทบต่อการออกดอกของเห็ดได้เช่นเดียวกัน ปิดประตูด้วยกระสอบป่านหรือแผ่นยางปูพื้นด้วยทราย เพื่อเก็บความชื้น ทิศทางลม ก่อมีส่วนสำคัญในการโรงเพาะเห็ด ต้องดูทิศทางของลมเหนือลมใต้ เพื่อป้องกันการพัดพาเชื้อโรค ที่จะมีผลต่อก้อนเห็ด และการออกดอกของเห็ด

การสร้างโรงเรือนเพาะเห็ดนางฟ้าขนาด ๒ x ๑๕ x ๒ มีทั้งหมด ๔ ด้านด้วยกัน ซึ่งแต่ละด้านสามารถเก็บก้อนเชื้อเห็ดนางรม และเห็ดนางฟ้าได้ถึง ๑,๐๐๐ ก้อน ซึ่งการทำโรงเรือนในลักษณะนี้ใช้พื้นที่รวมแล้วแค่ประมาณ ๖๐ ตารางเมตรเท่านั้น วัสดุในการทำงานก็ใช้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ไม้ไผ่ ไม้ยูคา หรือ อื่น ๆ ตัวเสาก็อาจจะใช้ไม้ที่มีขนาดใหญ่เพื่อความแข็งแรงของโรงเรือน หลังคาใช้หญ้าแฝก ซึ่งเป็นวัสดุที่เหมาะสมกับการทำโรงเรือนเป็นอย่างดี เนื่องจากสามารถกักเก็บความร้อนขึ้นได้ดี เป็นภูมิอากาศที่เห็ดนางรม และเห็ดนางฟ้าชอบ

ขั้นตอนที่ ๒ การทำก้อนเชื้อเพาะเห็ดนางฟ้า

วิธีการทำก้อนเชื้อเพาะเห็ดนางรม และเห็ดนางฟ้า

การทำก้อนเชื้อเพาะเห็ดนางฟ้านั้นจำเป็นต้องหาวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องเตรียมดังนี้ ได้แก่ขี้เลื่อย ยางพาราหรือขี้เลื่อยไม้เนื้ออ่อน แต่ในทางปฏิบัตินี้ขี้เลื่อยยางพาราจะให้ผลดีที่สุด จากนั้นก็หาส่วนผสม ต่างๆเพื่อให้ได้คุณค่าทางอาหารมากยิ่งขึ้น และสูตรการทำก้อนเชื้อเห็ดนางรม และเห็ดนางฟ้ามีส่วนผสม หลัก ๆดังนี้

ขี้เลื่อยยางพาราแห้งสนิท ๑๐๐ กิโลกรัม

รำละเอียด ๖ – ๘ กิโลกรัม

ข้าวโพดป่น ๓ – ๕ กิโลกรัม

ปูนยิบซัม ๑ กิโลกรัม

หินปูนหรือผงซอล์ก ๑ กิโลกรัม

ดีเกลือ ๐.๒ กิโลกรัม

น้ำ ๘๐ กิโลกรัม

EM ๑ ลิตร

เมื่อหาส่วนผสมมาครบแล้ว ก็ทำการตากและกองขี้เลื่อยยางพาราไว้ประมาณ ๗ วัน จากนั้นค่อย ทำการผสมโดยการเติมน้ำลงประมาณ ๗๐ เปอร์เซ็นต์ ทดสอบโดยการกำส่วนผสมถ้ามีน้ำซึมตามง่ามมือ แสดงว่าการผสมนี้ผสมน้ำมากเกินไปแต่ถ้าเมื่อบีบแล้วขี้เลื่อยแตกเป็น ๓ ก้อนแสดงว่าการผสมใช้ได้ เรียกว่าพอดีแล้วแต่ถ้าว่าถ้ากำแล้วแบมือออกแล้วขี้เลื่อยจับตัวไม่เป็นก้อนแสดงว่าเติมน้ำน้อยจนเกินไป เมื่อผสมเข้ากันได้แล้วก็ทำการกรอกใส่ถุงเพาะเห็ด ใส่ให้ได้น้ำหนักประมาณ ๘๐๐ – ๙๐๐ กรัม หลังจากนั้นก็ทำการรวบปากถุงกระทุ้งกับพื้นให้แน่นพอประมาณหลังจากนั้นก็ทำการใส่คอขวด

ขั้นตอนที่ ๓ การหยอดเชื้อและบ่มเชื้อเห็ดนางฟ้า

การหยอดเชื้อและบ่มเชื้อเห็ดนางฟ้า

เมื่อทำก้อนเชื้อเสร็จแล้ว เราก็นำก้อนเชื้อที่ได้ทำการหยอดเชื้อและบ่มเชื้อเห็ดนางรม และเห็ดนางฟ้าตามลำดับ โดยก่อนอื่นก้อนเชื้อที่ได้นั้นเราก็นำมาทำการนึ่งเพื่อฆ่าเชื้อ ถ้ามีหม้อนึ่งความดันอยู่ แล้วก็ให้ตั้งที่ความดัน ๒.๕ ปอนด์ต่อตารางนิ้ว โดยทำการนึ่งที่ระยะเวลาประมาณ ๑ – ๒ ชั่วโมง ถ้าไม่มี หม้อนึ่งความดันอาจใช้หม้อนึ่งจากถังน้ำมัน ๒๐๐ ลิตร แทนก็ได้ แต่จะต้องทำการนึ่งประมาณ ๓ ครั้ง โดยทำการนึ่งที่อุณหภูมิ ๑๐๐ องศาเซลเซียส นึ่งที่ระยะเวลาประมาณ ๒-๓ ชั่วโมง และทำการนึ่งทั้งหมด ๓ ครั้ง เมื่อผ่านขั้นตอนการนึ่งฆ่าเชื้อเรียบร้อยแล้ว เราก็คงทำการหยอดเชื้อเห็ดลงสู่ก้อนเชื้อ เชื้อเห็ดจาก เมล็ดข้าวฟ่างควรหยอดเชื้อลงประมาณ ๒๐ – ๒๕ เมล็ด เมื่อหยอดเชื้อลงสู่ก้อนเชื้อเห็ดเสร็จแล้ว ให้ทำ การปิดปากถุงก้อนเชื้อให้เรียบร้อย หลังจากทำการหยอดเชื้อลงในก้อนเชื้อเสร็จ เราก็คงทำการบ่มเชื้อเห็ด ในอีกขั้นตอนหนึ่ง โดยการบ่มเชื้อนั้นต้องนำก้อนเชื้อไปบ่มไว้ที่ระยะเวลาประมาณ ๒๐-๒๕ วัน กรรมวิธีการ บ่มก็ไม่ยุ่งยากอะไร เพียงแต่ต้องเก็บให้เป็นระเบียบ ไม่ถูกแดด ไม่ถูกฝน ลมไม่โกรกไม่มีแมลง ไม่มีหนู อากาศถ่ายเทได้สะดวก

ขั้นตอนที่ ๔ การเก็บเกี่ยวผลผลิตเห็ดนางฟ้า

การเก็บเกี่ยวผลผลิตเห็ดนางรม และเห็ดนางฟ้า

หลังจากที่ได้เราทำการบ่มเชื้อเห็ดนางรม และเห็ดนางฟ้าเรียบร้อยแล้ว ก็เป็นช่วงระยะเวลาของการเปิดดอกและทำการเก็บเกี่ยวผลผลิตเห็ดนางรม และเห็ดนางฟ้าจะออกดอกเมื่อมีความชื้นสูงพอ อากาศไม่ร้อนมาก เมื่อถูกเหนี่ยวนำด้วยอากาศเย็นตอนกลางคืนก็จะออกดอกได้ดี เทคนิคที่ทำให้ดอกออกมาสม่ำเสมอและดอกใหญ่สามารถทำได้ดังนี้ เมื่อเก็บดอกเสร็จต้องทำความสะอาดหน้าก้อนเชื้อโดยเช็ดเศษเห็ดออกให้หมด งดให้น้ำสัก ๓ วัน เพื่อให้เชื้อพักตัวแล้วก็กลับมาให้น้ำอีกตามปกติเห็ดก็จะเกิดเยาะเหมือนเดิมหรือเมื่อเก็บดอกเห็ดเสร็จก็ทำความสะอาดหน้าก้อนเชื้อเหมือนเดิม แล้วรดปากถุงไม่ให้อากาศเข้าทั้งระยะเวลาประมาณ ๒ – ๓ วัน ให้น้ำปกติหลังจากนั้นก็เปิดปากถุงก็จะเกิดดอกที่สม่ำเสมอเป็นการเหนี่ยวนำให้ออกดอกพร้อมกัน เมื่อเห็ดออกดอกและบานจนได้ขนาดที่ต้องการแล้ว ให้เก็บดอกโดยจับที่โคนดอกทั้งข้อ โยกซ้ายขวา-บนล่าง แล้วดึงออกจากถุงเห็ด ระวังอย่าให้ปากถุงเห็ดบาน ถ้าดอกเห็นโคนขาดติดอยู่ให้แกะออกทิ้งให้สะอาดเพื่อป้องกันการเน่าเสีย เป็นสาเหตุทำให้เกิดหนอนจากการวางไข่ของแมลงได้ การดูลักษณะดอกเห็ดที่ควรเก็บ คือดอกไม่แก่ หรืออ่อนจนเกินไป ดอกที่ขอบดอกยังงุ้มอยู่คือดอกที่เหมาะสมแก่การเก็บเกี่ยว ถ้าขอบยกขึ้นแสดงว่าแก่แล้ว ดอกเห็ดที่แก่จัด และออกสปอร์เป็นผงขาวด้านหลังดอกเห็ด ต้องรีบเก็บออก เพราะสปอร์จะเป็นตัวชักนำให้แมลงเข้ามาในโรงเรือนเพาะเห็ดนางรม และเห็ดนางฟ้าได้

ขั้นตอนที่ ๕ ปัญหาที่พบในการเพาะเห็ดนางฟ้า

ปัญหาที่พบในการเพาะเห็ดนางรม และเห็ดนางฟ้า

เราสามารถวิเคราะห์ปัญหาในการเพาะเห็ดนางรม และเห็ดนางฟ้าออกมาได้ ๗ ข้อหลัก ๆ ดังนี้

๑. เชื้อในถุงไม่เดิน

สาเหตุ ขณะหยอดเชื้อถุงก้อนเชื้อร้อนเกินไป เชื้ออ่อนแอเกินไป และลืมหยอดเชื้อ

วิธีแก้ไข ตั้งก้อนเชื้อให้เย็นอย่างน้อย ๒๔ ชั่วโมง คัดเชื้ออ่อนแอทิ้ง ก่อนหยอดเชื้อ ขณะหยอดเชื้อต้องมีสติ และสมาธิแน่นแน

๒. หนอนแมลงหวี่กินเส้นใย

สาเหตุ แมลงหวี่ไข่ไว้ที่ฝาถุงหรือสำลี

วิธีแก้ไข ตรวจสอบสุขภาพอนามัยของโรงเรือน จุก สำลี ต้องนั่งฆ่าเชื้อ สำลีต้องอุดให้แน่น ปิดกระดาดให้สนิทอย่าให้มีช่อง

๓. เชื้อเดิน แต่หยุด มีกลิ่นบูด มีน้ำเมือก มีสีเหลือง เขียว หรือสีดำ

สาเหตุ มีราหรือแบคทีเรียปนเปื้อน นั่งฆ่าเชื้อไม่หมด นั่งฆ่าเชื้อดีแต่กระบวนการลดความร้อนและเปิดหม้อนึ่งไม่ถูกต้อง เชื้อเห็ดที่ใช้ไม่มีคุณภาพ วิธีการหยอดเชื้อไม่ดี บ่มถุงก้อนเชื้อหนาแน่นเกินไปทำให้การระบายอากาศไม่ดี มีคาร์บอนไดออกไซด์มาก

วิธีแก้ไข ให้ทบทวนสาเหตุหลักของการปนเปื้อน ตรวจสอบกระบวนการนึ่ง เรื่อง เวลา อุณหภูมิ จำนวนก้อน ไล่อากาศในหม้อนึ่ง ค่อยๆลดความร้อน อย่าเปิดหม้อนึ่งอย่างรวดเร็ว ตรวจสอบจุกสำลีว่าแน่นหรือไม่ ใช้เชื้อเห็ดที่บริสุทธิ์ อบรมวิธีการปลอดเชื้อ และปรับปรุงวิธีทำงาน ห้องบ่มเชื้อควรมีอุณหภูมิ ๒๕ – ๓๐ องศาเซลเซียส ปรับปรุงเรื่องสุขอนามัยฟาร์ม

๔. เชื้อดินเต็มก้อน แต่ไม่ออกดอก

สาเหตุ เชื้อเป็นหมัน เชื้อไม่ดี สภาพแวดล้อมในโรงเรือนไม่เหมาะสม มีสิ่งปนเปื้อน เช่น รา ไบแบคทีเรีย หนอน และมีการใช้สารเคมีมากเกินไป

วิธีแก้ไข จัดหาเชื้อใหม่ จัดสภาพในโรงเรือนให้เหมาะสม จัดสุขอนามัยฟาร์ม แสง อุณหภูมิ ความชื้น การถ่ายเทอากาศ และไม่ควรรใช้สารเคมีกำจัดแมลง

๕. เกิดดอกเห็ดแต่ก้านยาวหมวกดอกไม่แผ่ออก

สาเหตุ แสงไม่เพียงพอและมีคาร์บอนไดออกไซด์มากเกินไป

วิธีแก้ไข ปรับแสงให้มากขึ้น จัดให้อากาศถ่ายเทได้ดีขึ้น

๖. เกิดหน่อมากแต่ดอกกลับเตี้ยโตน้อย

สาเหตุ เชื้ออ่อนแอ เงื่อนไขเหมาะแก่การเกิดหน่อ ไม่เหมาะแก่การพัฒนาของดอก ขาดออกซิเจนและแสง อาหารในก้อนเชื้อไม่เพียงพอหรือไม่มีคุณภาพ เชื้อที่ใช้ไม่ดี มีคุณภาพต่ำ มีจุลินทรีย์ต่างๆรบกวน การถ่ายเทอากาศไม่ดี ความชื้นสูงเกินไปและรดน้ำมากเกินไป เกิดจากการใช้สารเคมีในช่วงเปิดดอก

การแก้ไข เปลี่ยนเชื้อใหม่ ปรับเงื่อนไขของการเกิดดอก เพิ่มการถ่ายเทอากาศ เพิ่มช่องแสง

ตรวจสอบคุณภาพของวัตถุดิบ ใช้เชื้อที่มีอัตราการเดินเส้นใยดี ปรับโรงเรือนไม่ให้เหมาะกับจุลินทรีย์ เพิ่มการถ่ายเทอากาศ ลดความชื้นลง ควรเลิกใช้สารเคมีในช่วงเปิดดอก

๗. เกิดดอกเพียงรุ่นเดียวรุ่นต่อไปไม่เกิด

สาเหตุ อาหารในก้อนเชื้อไม่เพียงพอ เกิดการปนเปื้อน การจัดโรงเรือนไม่ดี เชื้อไม่ดี

การแก้ไข ปรับสูตรอาหารใหม่ จัดการเรื่องสุขอนามัยฟาร์ม ปรับเรื่องแสง อุณหภูมิ ความชื้น ขุดลอกผิว ส่วนที่ปากถุงออก ปรับปรุงวิธีการจัดการและเอาใจใส่มากขึ้น เปลี่ยนเชื้อใหม่

๔. ทรัพยากรที่ใช้ในการประกอบอาชีพ

ซีเลื่อยยางพาราแห้งสนิท ๑๐๐ กิโลกรัม

รำละเอียด ๖ – ๘ กิโลกรัม

ข้าวโพดป่น ๓ – ๕ กิโลกรัม

ปูนยิบซัม ๑ กิโลกรัม

หินปูนหรือผงซอล์ก ๑ กิโลกรัม

ดีเกลือ ๐.๒ กิโลกรัม

น้ำ ๘๐ กิโลกรัม

EM ๑ ลิตร

๕. วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญา / แนวคิดในการรักษาภูมิปัญญา

๑. ฝึกสอนให้กับผู้ที่ต้องการอาชีพเสริม

๒. ถ่ายทอดความรู้ให้กับรุ่นลูกหลาน อย่างต่อเนื่อง

ลงชื่อนายอวนพรม คำปัน ผู้สำรวจข้อมูล

ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านดงหมู หมู่ที่ ๑๐